

การเรียนรู้ภูมิศาสตร์สมัยใหม่ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนระดับประถมศึกษาบ้านโป่งเจ็ด อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย

Learning Modern Geography Through Learning Activities: A Case Study of Ban Pong Chet School, Ban Kha District, Ratchaburi Province, Thailand

ศุภฤกษ์ โออินทร์^{1*}

Supharerk O-in

ยงยุทธ วิถีไตรรงค์¹

Yongyoot Witheetriron

อริสา จิระศิริโชติ¹

Arisa Jirasirichote

Received : 2 September 2025

Revised : 27 December 2025

Accepted : 29 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทดลองกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิศาสตร์สมัยใหม่ผ่านการใช้เทคโนโลยีร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู นักศึกษา และอาจารย์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์จำนวน 5 ฐาน ได้แก่ ฐานภูมิศาสตร์ภูมิภาคของประเทศไทย ฐานการเรียนรู้เรื่องเมฆ ฐานลักษณะดินในพื้นที่ ฐานโทรคมนาคมและเทคโนโลยีการสำรวจ และฐานแผนที่และทิศทาง โดยมีอาจารย์และนักศึกษาเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียนและครู จากนั้นจึงทำการสัมภาษณ์และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ากิจกรรมมีความเหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้ศึกษายังพัฒนาทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ผลการประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 4.61 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยได้คะแนนสูงสุดในการพัฒนาคุณลักษณะจิตสาธารณะ รองลงมาคือการพัฒนาตนเองและความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม ทั้งนี้ผลการประเมินโดยรวมสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของกิจกรรมการเรียนรู้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : การเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์; การเรียนรู้ผ่านฐานกิจกรรม; การมีส่วนร่วม; การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ

¹ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

* Corresponding author, E-mail: oin_s@su.ac.th

Abstract

This study aimed to examine and experiment with the process of transferring modern geographical knowledge through the integration of technology and participatory learning among students, teachers, undergraduate students, and instructors. An action research approach was employed to develop a collaborative learning management model. Five geography-based learning stations were designed, including regional geography of Thailand, cloud and weather studies, soil characteristics, drone and surveying technologies, and map reading and orientation. Instructors and undergraduate students served as facilitators, delivering knowledge to school students and teachers. Data were collected through interviews and satisfaction questionnaires administered after the completion of the activities. The results indicated that more than 50% of participants perceived the activities as appropriate, effective in promoting hands-on learning, and applicable to real-world contexts. Additionally, undergraduate students demonstrated improvement in knowledge transfer skills and the ability to organize active learning activities. Overall participant satisfaction was rated at a mean score of 4.61, representing the highest level. The highest-rated aspect was the development of public-mindedness, followed by personal development and the suitability of the activity format. Overall, the findings reflect the effectiveness of participatory, technology-enhanced learning activities in promoting meaningful geography learning outcomes.

Keywords: geography learning, activity-based learning, participation, learning by doing

1 Department of Geography, Faculty of Arts, Silpakorn University

* Corresponding author, E-mail: oin_s@su.ac.th

บทนำ

ในปัจจุบันการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์มีความสำคัญที่เป็นพื้นฐานให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับกิจกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นจะต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ลงไปสู่ผู้เรียนที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนสามารถมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภูมิศาสตร์และทันต่อการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนในอนาคต โดยเฉพาะเรื่องการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ (Learning by doing) อันหมายถึงการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จากการลงมือทำ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการทำกิจกรรมร่วมกัน (Mekonnen, 2020) โดยการเรียนรู้โดยการลงมือทำสามารถนำไปสร้างหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มีความหมายต่อนักเรียน การเรียนรู้โดยการทำเป็นแนวทางการศึกษาที่ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมซึ่งปรับให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน (Aquado, 2018) สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันได้กำหนดแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของกระทรวงศึกษาธิการที่มีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ให้มีการปรับลดระยะเวลาเรียนภาควิชาการหรือภาคทฤษฎีลดลง แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาหลักที่ผู้เรียนควรรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตร และให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเพิ่มเวลาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงมากขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2019) เชื่อมโยงกับการปฏิรูปการเรียนการสอนในยุคประเทศไทย 4.0 ตามกรอบนโยบายการศึกษาในประเทศไทย (Ministry of Education (Thailand), 2022) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ครูลดบทบาทการสอนด้วยการบอกเล่า การให้ข้อความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง ไปเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

สาขาวิชาภูมิศาสตร์ถือเป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะของพื้นผิวโลก ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมไปถึงจนถึงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (Office of the Basic Education Commission, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับที่ตั้ง การเข้าใจระบบธรรมชาติและและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก (Jantra, 2018) และแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ของ Banerjee & Samanta (2025) ที่มองว่า การเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์เป็นส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพราะการเรียนรู้ภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวันโดยคำนึงถึงบริบทโดยรอบ เกิดการวางแผนและการสร้างกลยุทธ์ที่ลดต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งสำหรับการเป็นพลเมืองนั้นการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน ลดความขัดแย้งและความรุนแรง พัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนรอบโลก และงานวิจัยของ Joycharat (2021) ที่มองว่า การเรียนการสอนแบบกรณีศึกษานั้นมีส่วนในการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะสำคัญในหลาย ๆ ด้านที่ไม่สามารถฝึกฝนได้จากการเรียนการสอนรูปแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม คือ การบรรยายเพียงอย่างเดียวซึ่งไม่เปิดโอกาสที่จะทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เหล่านี้มากนัก อีกทั้งการปรับปรุงสาระภูมิศาสตร์ที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถทางภูมิศาสตร์และสามารถใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ในการศึกษาภูมิศาสตร์ได้มีประสิทธิภาพ ทำให้จำเป็นจะต้องมีการจัดการเรียนรู้แบบกรณีศึกษามาช่วยพัฒนานักเรียนให้เกิดการพัฒนาความสามารถทางภูมิศาสตร์

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based learning : ABL) ซึ่งเป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งตามแนวคิดของ David Horsburgh โดยมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ควรเกิดขึ้นจากการปฏิบัติลงมือทำผ่านกิจกรรม อีกทั้งพบว่ากระบวนการเรียนรู้ของเด็กมักเกิดจากการเคลื่อนไหวมากกว่าการเรียนรู้แบบรับป้อนข้อมูลอยู่ฝ่ายเดียว หากว่าผู้เรียนได้มีโอกาสได้สำรวจจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขและความเพลิดเพลินในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ อีกทั้งความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำเหล่านั้นยังคงทนและยาวนานอีกด้วย (Rathee & Sharma, 2013)

สอดคล้องกับ Lijanporn &7 Khlaisang (2014) และ Inuris & Cheausuwantavee (2022) ที่ได้สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยกิจกรรมเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมไว้อย่างเหมาะสมซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ จากการสำรวจ ทดลอง และการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับผู้อื่นจนผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ มีความสุขและความเพลิดเพลินในสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือการอภิปรายและครูมีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ Okwudishu (2011) ซึ่งต่อมา Awasthi (2012) ได้แบ่งประเภทของกิจกรรมออกเป็น 3 แบบ คือ กิจกรรมที่เน้นการค้นพบ (Exploratory) ทั้งในด้านความรู้ มโนทัศน์ และทักษะ กิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ (Constructive) เป็นการได้รับประสบการณ์ ผ่านการสร้างสรรค์ผลงาน และกิจกรรมที่เน้นการแสดงออกทางความคิด (Expressive) โดยจะเน้นไปที่การอภิปรายและการนำเสนองาน โดย Kammanee (2008) ได้อธิบายการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมกลุ่ม สามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสอนโดยใช้เกม การสอนโดยบทบาทสมมติ การสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง การใช้กลุ่มย่อยในการสอนหรือการเรียนแบบกลุ่มย่อย เป็นต้น โดยสามารถสรุปขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นนำด้วยการอธิบายบทเรียนและการทำกิจกรรม ขั้นเตรียมความพร้อมและการจัดสภาพแวดล้อม ขั้นกิจกรรมด้วยการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ ขั้นการกำหนดบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน และขั้นสุดท้ายคือการสร้างกรอบความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (Singal et al, 2018)

ส่วนแนวคิดกระบวนการทางภูมิศาสตร์นั้น หมายถึง การศึกษาการคิดเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง สิ่งที่อยู่ใน พื้นที่นั้นจะมีอิทธิพลต่อลักษณะของพื้นที่บริเวณนั้นเป็นอย่างไร และมีความเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่อย่างไร นอกจากนี้แล้วกระบวนการทางภูมิศาสตร์นั้นว่าเป็นรากฐาน ความคิดทางภูมิศาสตร์ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับโลกและสิ่งแวดล้อมในเชิงพื้นที่ (ESRI Schools and Libraries Program, 2003) สอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ของกระทรวงศึกษาธิการ (Office of the Basic Education Commission, 2017) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการทางภูมิศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างเป็นระบบเข้าใจและมีความรู้อย่างถูกต้องชัดเจน สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนของ Sripahol (2009) ที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนนั้นมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) การมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาภูมิศาสตร์ 2) การเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีความทักษะทางภูมิศาสตร์เพื่อให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาภูมิศาสตร์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ 3) การพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางภูมิศาสตร์

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ายังมีช่องว่างของงานวิจัยหลายประการที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม กล่าวคือ แม้จะมีการส่งเสริมแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรายวิชาภูมิศาสตร์อย่างแพร่หลาย แต่การประยุกต์ใช้แนวทางการเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by Doing) หรือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based Learning: ABL) ยังคงมีข้อจำกัดในบริบทของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของ โรงเรียนชนบทและพื้นที่ขาดแคลนโอกาส ซึ่งมักประสบปัญหาเรื่องสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอ การเข้าถึงเทคโนโลยีต่ำ และการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในพื้นที่ยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ได้อย่างครบถ้วน ทั้งทักษะการคิดเชิงพื้นที่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การสืบค้นข้อมูล และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงระบบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาแนวทางการสอนเชิงทฤษฎีหรือการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก มากกว่าการพัฒนาทักษะการคิดเชิงพื้นที่ การวิเคราะห์เชิงระบบ และเจตคติทางภูมิศาสตร์ของผู้เรียนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเป็นพลเมืองโลกในศตวรรษที่ 21 (Laongpliu, 2024; Kongrat, 2024) ดังนั้น การศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นการนำแนวคิด ABL มาประยุกต์กับกระบวนการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้จริงของนักเรียนไทย

สำหรับพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาจากโรงเรียนบ้านโป่งเจ็ดที่ตั้งอยู่ในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรีเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ ทั้งภูเขา ที่ราบ พื้นที่เกษตรกรรม แม่น้ำและลุ่มน้ำ และที่ตั้งชุมชนดั้งเดิม ทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่

มีประสบการณ์ตรงกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว แต่ยังขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการและเชื่อมโยงประสบการณ์ดังกล่าวเข้ากับกระบวนการทางภูมิศาสตร์อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ภายใต้นโยบายการพัฒนาการศึกษาตามแนวทาง “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” (Office of the Basic Education Commission, 2019) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ของกระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education (Thailand), 2017) จึงเป็นกรณีศึกษาที่เหมาะสมในการนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อสามารถทำให้ตอบคำถามวิจัยว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (ABL) ที่ผสมผสานกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์สามารถพัฒนาความรู้และทักษะทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนชนบทได้อย่างไร และเพื่อนำกระบวนการดังกล่าวไปส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและเข้าใจปรากฏการณ์ทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่ของตนเองได้อย่างลึกซึ้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐาน (Activity-based Learning: ABL) ในการจัดการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนและผู้เข้าร่วมต่อรูปแบบกิจกรรมในด้านเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม วิทยากร และสถานที่

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ ผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนร่วมผ่านการสนทนากลุ่มและการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านโป่งเจ็ด อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ในปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 93 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ 1) เป็นนักเรียนที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทั้ง 5 ฐานการเรียนรู้ได้ครบถ้วน 2) ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรม และ 3) มีความสามารถด้านการอ่านและเขียนขั้นพื้นฐานเพียงพอ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คนเป็นจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มร่วมมือ (LT/TGT) ภายในบริบทโรงเรียนชนบทที่มีทรัพยากรจำกัด นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย ครูและอาจารย์ผู้สอนด้านภูมิศาสตร์ จำนวน 5 คน นักศึกษาสาขาวิชาภูมิศาสตร์ จำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้น 10 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพดังนี้

2.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประเมิน ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยยอมรับข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.50 และปรับแก้ข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์

2.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ ใช้วิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วย ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ ≥ 0.70

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินผลความพึงพอใจในการเข้าร่วมฐานกิจกรรมการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ 4 ด้าน ประกอบด้วยเนื้อหา กระบวนการจัดกิจกรรม วิทยากร/พี่เลี้ยง และสื่อและสถานที่ จากนั้นได้นำผลการประเมินความพึงพอใจไปประเมินแบบ Linkert rating Scale 5 ระดับ แบ่งเป็นมากที่สุด (ค่าคะแนน 4.21 - 5.00) มาก (ค่าคะแนน 3.41 - 4.20) ปานกลาง (ค่าคะแนน 2.61 - 3.40) น้อย (ค่าคะแนน 1.81 - 2.60) และน้อยที่สุด (ค่าคะแนน 1.00 - 1.80) จากนั้นวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเป็นรายงานการวิจัย

4. ขั้นตอนการในการดำเนินงานวิจัย

4.1 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาร่างเครื่องมือวิจัยและกรอบในการวิจัย

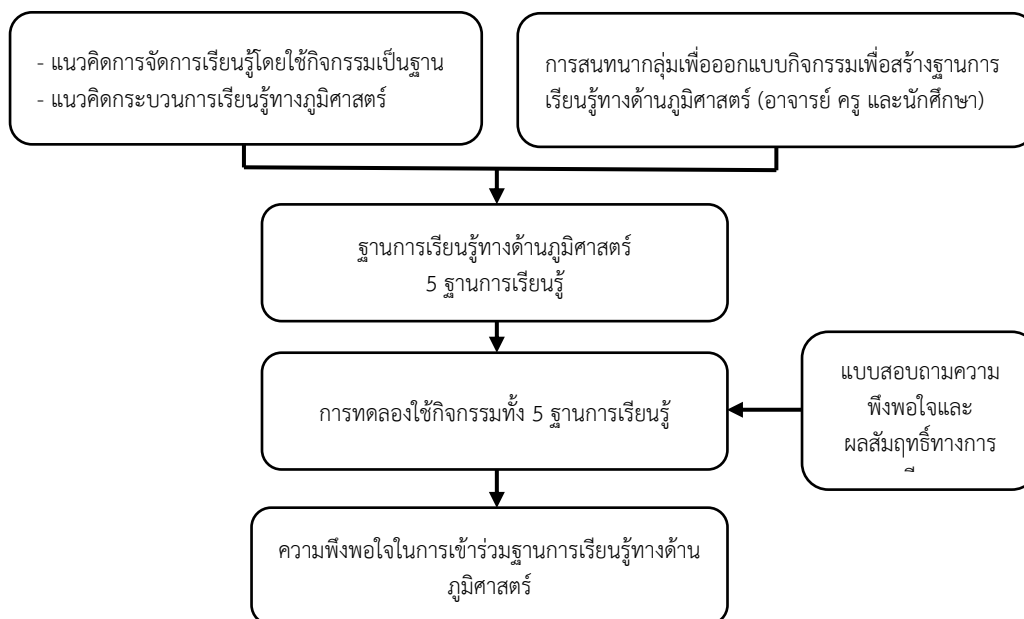
4.2 ประสานงานขออนุญาตโรงเรียนและผู้ปกครองเพื่อดำเนินการพัฒนากิจกรรมร่วมกันด้วยวิธีการสนทนากลุ่มระหว่างครู อาจารย์ และนักศึกษา เพื่อออกแบบฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ 5 ฐานการเรียนรู้

4.3 จัดนักเรียนที่ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมกิจกรรมแล้วออกเป็นกลุ่มละชั้นปีและดำเนินการจัดกิจกรรมแบบร่วมมือ (Learning Together: LT) และ (Team-Games-Tournament: TGT) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือกันในกลุ่มร่วมกัน โดยจะมีพี่เลี้ยงเป็นนักศึกษาที่ประจำฐานการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฐาน

4.4 เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจจากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้วจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถาม-ตอบ เพื่อทำความเข้าใจบทเรียนและความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยครูและอาจารย์จะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้มาปรับปรุงในการจัดการเรียนครั้งต่อไปด้วยแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วย Content Analysis และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากสถิติข้อมูลความพึงพอใจ สังเคราะห์ผลการเรียนรู้ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้

โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

ผลการวิจัย

จากการใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานและแนวคิดกระบวนการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ร่วมกับวิธีการสนทนากลุ่มโดยให้ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางผู้วิจัยได้คัดเลือกและจัดทำกิจกรรมฐานการเรียนรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ทั้งหมด 5 ฐานด้วยกัน ได้แก่

1) ฐานการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ภูมิภาค : จังหวัดในประเทศไทย เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องจังหวัดและการแบ่งภูมิภาคในประเทศไทย

ภาพที่ 2 ฐานการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ภูมิภาค

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

2) ฐานการเรียนรู้เรื่องแผนที่และทิศทาง เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องตำแหน่งและทิศทาง และการอ่านแผนที่เบื้องต้น

ภาพที่ 3 ฐานการเรียนรู้เรื่องแผนที่และทิศทาง

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

3) ฐานการเรียนรู้เรื่องลักษณะดินในชุมชนของฉัน เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องชุดดินและคุณสมบัติของดินในพื้นที่และความเหมาะสมของพืชที่ปลูก

ภาพที่ 4 ฐานการเรียนรู้เรื่องลักษณะดินในชุมชนของฉัน

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

4) ฐานการเรียนรู้เรื่องเมฆ เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องวัฏจักรน้ำ การเกิดเมฆ และวิธีการการจำแนกกลุ่มเมฆ

ภาพที่ 5 ฐานการเรียนรู้เรื่องเมฆ

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

5) ฐานการเรียนรู้เรื่องแบบจำลองการควบคุมการบินโดรน เป็นฐานการเรียนรู้เรื่องภาพถ่ายทางอากาศ การแปลความหมาย และการจำลองการบินโดรนในการทำงาน

ภาพที่ 6 ฐานการเรียนรู้เรื่องแบบจำลองการควบคุมการบินโดรน

ที่มา : ผู้วิจัย (2567)

โดยรายละเอียดของกิจกรรมทั้ง 5 ฐานการเรียนรู้สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้
 ตารางที่ 1 ผลการประเมินผลของการเข้าร่วมกิจกรรมฐานการเรียนรู้

ฐานการเรียนรู้	เนื้อหาหลัก	วัตถุประสงค์เฉพาะ	วิธีการจัดกิจกรรม (Model)	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
1. ภูมิศาสตร์ ภูมิภาค: จังหวัดใน ประเทศไทย	- จังหวัดในไทย - การแบ่งภูมิภาค	ให้ผู้เรียนจำแนกภูมิภาค และตั้งจังหวัดสำคัญได้	TGT: เกมทายจังหวัด - ต่อแผ่น ที่ประเทศไทย	เข้าใจพื้นที่จริงของ ประเทศไทยจาก กิจกรรมเกม
2. แผนที่และ ทิศทาง	- สัญลักษณ์แผนที่ - ทิศหลัก/ทิศย่อย - การหาตำแหน่ง	ใช้แผนที่เบื้องต้นได้และ บอกทิศได้ถูกต้อง	LT: ทำงานเป็นทีม ใช้เข็มทิศ และเครื่องมือวัดระยะทางจริง ร่วมกับกิจกรรมเดินทางทิศ	เกิดทักษะการอ่าน แผนที่และการคิดเชิง พื้นที่
3. ลักษณะดินใน ชุมชนของฉันท	- ชุดดินในพื้นที่ - คุณสมบัติของดิน - พืชที่เหมาะสม	ให้ผู้เรียนรู้จักดินในพื้นที่ ของตนเอง	ชุดทดลองดิน: ตรวจสอบสีดิน, อินทรีย์วัตถุ, ความชื้น, ความเป็น กรด-ด่าง	สร้างความเข้าใจ ภูมิศาสตร์กายภาพ ของพื้นที่จริง
4. เมฆและการเกิด เมฆ	- วงจรน้ำ - ประเภทของเมฆ	แยกประเภทเมฆได้จาก ลักษณะภาพจริง	เกมจัดหมวดหมู่ภาพเมฆร่วมกับ การใช้แผ่นการ์ดเมฆ	พัฒนาทักษะสังเกต และเข้าใจระบบ บรรยากาศ
5. แบบจำลองการ ควบคุมการบินโดรน	- ภาพถ่ายทาง อากาศ - หลักพื้นฐานการ บินโดรน	เข้าใจการใช้ภาพถ่ายใน ภูมิศาสตร์และจำลองการ บังคับโดรน	Simulator บังคับโดรน (แบบจำลอง) ร่วมกับการอ่าน ภาพถ่ายจริง	นักเรียนเชื่อมโยง ภูมิศาสตร์กับ เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้

ทั้ง 5 ฐานนี้จะมีอาจารย์และนักศึกษาคอยควบคุมกิจกรรมในแต่ละฐาน โดยมอบหมายให้ครูและนักศึกษากลุ่มหนึ่ง
เป็นคนนำนักเรียนแต่ละกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละฐาน โดยแต่ละฐานจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อเสร็จกิจกรรมก็จะวนไป
เข้าฐานต่อไปจนนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมครบทุกฐาน

หลังจากดำเนินกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการประเมินจากผู้เข้าร่วม
ทั้งหมด 50 คน ประกอบไปด้วยอาจารย์ ครู นักศึกษาและนักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรมโดยแบบสอบถามได้แบ่งประเด็น 3 ประเด็น
ได้แก่ ความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม ระยะเวลา วิทยากร และสถานที่จัด การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถให้
ข้อเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นของตนได้ และความรู้ก่อน-หลังการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น โดยประเมินแบบ Linkert rating
scale 5 ระดับ แบ่งเป็นมากที่สุด (ค่าคะแนน 4.21 - 5.00) มาก (ค่าคะแนน 3.41 - 4.20) ปานกลาง (ค่าคะแนน 2.61 - 3.40)
น้อย (ค่าคะแนน 1.81 - 2.60) และน้อยที่สุด (ค่าคะแนน 1.00 - 1.80) โดยผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินผลของการเข้าร่วมกิจกรรมฐานการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์/แจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ	27	15	5	2	1	4.31	0.94	มากที่สุด
2. ความเหมาะสมของช่วงเวลา/ระยะเวลาในการจัดโครงการ	29	16	4	1	-	4.48	0.73	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของสถานที่	29	15	6	-	-	4.48	0.70	มากที่สุด
4. ความชัดเจนของวิทยากร	34	12	4	-	-	4.63	0.63	มากที่สุด
5. การเปิดโอกาสให้ซักถาม/แสดงความคิดเห็น	31	17	2	-	-	4.60	0.57	มากที่สุด
6. ความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรม	40	7	2	-	1	4.73	0.73	มากที่สุด
7. ความน่าสนใจของเนื้อหา	36	12	1	1	-	4.69	0.62	มากที่สุด
8. ประโยชน์จากการเรียนรู้	34	12	2	1	1	4.56	0.83	มากที่สุด
9. ตรงตามความคาดหวัง	33	15	1	1	-	4.63	0.63	มากที่สุด
10. พัฒนาค้นหาตัวเองหลังเข้าร่วม	37	12	1	-	-	4.75	0.49	มากที่สุด
11. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์	36	10	3	1	-	4.65	0.69	มากที่สุด
12. พัฒนาด้านจิตสาธารณะ	41	7	1	-	1	4.77	0.69	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	-	-	-	-	-	4.61	-	มากที่สุด

ผลการประเมินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า ภาพรวมความพึงพอใจของกิจกรรมอยู่ที่ 4.61 เท่ากับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ประเด็นที่ได้คะแนนมากที่สุดคือ ประเด็นเรื่องกิจกรรมนี้มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ เท่ากับ 4.77 เท่ากับมากที่สุด รองลงมาเป็นประเด็นเรื่อง ภายหลังการเข้าร่วมโครงการท่านสามารถพัฒนาตนเองได้ เท่ากับ 4.75 เท่ากับมากที่สุด ประเด็นเรื่องความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรม/โครงการ เท่ากับ 4.73 เท่ากับมากที่สุด ตามลำดับ ส่วนประเด็นเรื่องความเหมาะสมของการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ 4.31 เท่ากับมากที่สุด นอกจากนี้จากการรวบรวมข้อเสนอแนะจากครูพบว่า กิจกรรมแบบฐานการเรียนรู้สามารถช่วยให้นักเรียนระดับชั้นต่างกันสามารถเรียนร่วมกันได้และเนื้อหาฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ที่มีความใกล้เคียงตัวทำให้นักเรียนชอบเข้าใจง่าย เช่น ดินในชุมชน และแผนที่เห็นทุกวัน ในขณะที่การมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และนักศึกษา ยังทำให้นักเรียนสนุกและกล้าถามตอบมากขึ้น แต่ก็มีบางฐานที่ครูเห็นว่าควรเพิ่มเวลาให้เด็กได้ทดลองมากขึ้น เช่น ดินในชุมชน ที่มีการทดลองคุณสมบัติดินค่อนข้างเยอะและต้องใช้เวลา เป็นต้น รวมไปถึงฐานการเรียนรู้แบบจำลองการควบคุมการบินโดรนที่นักเรียนจะมีความสนใจเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นักเรียนในพื้นที่ไม่มีโอกาสได้ทดลองเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่จัดได้รับผลการตอบรับที่ดีมากและส่งต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในทิศทางที่ดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทดลองกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านภูมิศาสตร์สมัยใหม่ผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู อาจารย์และนักศึกษา ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ 5 ฐานด้วยกัน ได้แก่ ฐานภูมิศาสตร์ภูมิภาคของประเทศไทย ฐานการเรียนรู้เรื่องแผนที่ ฐานการเรียนรู้เรื่องลักษณะดินในพื้นที่ ฐานการเรียนรู้เรื่องโดรนและเทคโนโลยีการสำรวจ และฐานการเรียนรู้เรื่องแผนที่และทิศทาง ซึ่งการจัดกิจกรรมฐานแต่ละฐานมีจุดเด่นที่สอดคล้องกับ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based learning) ที่ผู้เรียนต้องตั้งคำถาม รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปผล เช่น ในฐานการเรียนรู้เรื่องลักษณะดิน ผู้เรียนได้สำรวจและเก็บตัวอย่าง

ดินจริง วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของดิน และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดิน ซึ่งสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้แกนกลางด้านภูมิศาสตร์ (Office of the Basic Education Commission, 2017) และสอดคล้องกับแนวคิด Constructivist learning ของ Piaget, Vygotsky และ Bruner (Chand, 2024) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน

ผลจากการสัมภาษณ์หลังจัดกิจกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าครึ่งเห็นด้วยกับกิจกรรม และมองว่ากิจกรรมฐานช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากผู้เรียนได้ ลงมือทำร่วมกัน และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ครู และนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stephen et al. (2010) ที่พบว่า Active learning ในระดับประถมศึกษาช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน อีกทั้งงานของ Dogani (2023) ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติช่วยสร้างแรงจูงใจและพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณ ส่วนในเชิงกระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีร่วมกับกิจกรรมฐาน เช่น การใช้โครนเพื่อสำรวจพื้นที่ หรือการใช้แผนที่ดิจิทัลเพื่อกำหนดทิศทาง ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูลเชิงพื้นที่กับสถานการณ์จริง และเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ทางภูมิศาสตร์ในการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง งานวิจัยของ Simone & Fratini (2017) และ Scheyvens et al. (2008) สนับสนุนแนวคิดว่าการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ที่มีประสบการณ์จริงผ่านกิจกรรมภาคสนามและเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และการถ่ายทอดองค์ความรู้

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมฐานยังเป็นการฝึกนักศึกษาและครูในการถ่ายทอดความรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ซ้อน (learning by teaching) ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาทักษะวิชาชีพในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lertchanadecha & Kitroongrueng (2024) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบกรณีศึกษาช่วยเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Rukab & Namaungrak (2024) ที่มีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับมัธยมศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบฐานกิจกรรมและการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา พบว่ากิจกรรมดังกล่าวใช้ระยะเวลาค่อนข้างมาก ดังนั้นหากผู้เรียนขาดความรู้พื้นฐานควรมีการจัดเตรียมการปูพื้นฐานความรู้ (Pre-learning) ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

1.2 นักศึกษาที่เล็งและครูประจำฐานควรมีการเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหาและวิธีการดำเนินกิจกรรมอย่างรอบคอบ เพื่อสามารถอธิบายขั้นตอนและกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการปูพื้นฐานความรู้ในบางหัวข้อก่อนดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบฐานกิจกรรม ควรถูกนำไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

2.2 ควรพิจารณาข้อจำกัดของการศึกษาอย่างเป็นระบบ เช่น จำนวนผู้เข้าร่วมที่จำกัด การใช้เวลาในการจัดกิจกรรม และความแตกต่างของพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ซึ่งอาจส่งผลต่อการถ่ายทอดและรับรู้ความรู้ของผู้เรียน

2.3 ควรพิจารณาแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ อันได้แก่ การพัฒนาครูและนักศึกษาที่เล็งผ่านการจัดอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมด้านเนื้อหา เทคนิคการสอน และการใช้

เทคโนโลยีสำหรับกิจกรรมฐานการเรียนรู้ การบูรณาการเทคโนโลยีและฐานกิจกรรมในหลักสูตร การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นต้น

บทสรุป

จากการศึกษาและพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้แบบฐานกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้ผลจากการคัดเลือกและออกแบบกิจกรรมทั้งหมด 5 ฐาน คือ ฐานจังหวัดและภูมิภาคของไทย ฐานแผนที่และทิศทาง ฐานลักษณะดินในชุมชน ฐานการเรียนรู้เรื่องเมฆ และฐานการจำลองการควบคุมโดรน โดยกิจกรรมเหล่านี้ดำเนินการโดยให้นักเรียนหมุนเวียนเข้าร่วมในแต่ละฐาน ภายใต้การดูแลของอาจารย์ ครู และนักศึกษา เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และเมื่อทำกิจกรรมเสร็จ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินความพึงพอใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยผลรวมค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนประเด็นที่ได้คะแนนสูงสุด คือ หัวข้อกิจกรรมช่วยส่งเสริมจิตสาธารณะ รองลงมาได้แก่ หัวข้อกิจกรรมช่วยให้พัฒนาตนเอง และหัวข้อรูปแบบการจัดกิจกรรมเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือ หัวข้อการประชาสัมพันธ์โครงการ แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจหลังจากได้ร่วมทำกิจกรรมฐานการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้กิจกรรมดังกล่าวไม่เพียงแต่ให้ความรู้แต่ยังช่วยให้ทุกคนรู้จักการทำงานร่วมกัน มีจิตสาธารณะ และพัฒนาตนเองได้อีกด้วย นอกจากนี้ กิจกรรมฐานการเรียนรู้ยังช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกัน การพัฒนาจิตสาธารณะ และการพัฒนาตนเองของผู้เรียน รวมถึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่เลี้ยงและครูได้ฝึกการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดในบริบทการเรียนและการทำงานในอนาคต

โดยสรุป การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ด้านภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วมและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือสนับสนุนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงลึก ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Constructivist Learning และการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- Awashi, D. (2012). Activity Based Learning Methodology Can Bring Improvement in Quality of Education in India. *Global Journal for Research Analysis*, 3(8), 75-76.
- Aguado, N. A. (2018). Teaching Research Methods: Learning by Doing. *Journal of Public Affairs Education*, 15(2), 251-260.
- Banerjee, A. & Samanta, S. R. (2025). Navigating the 21st Century : The Role of Geography Learning. *ShodhPatra International Journal of Science and Humanities*, 2(5), 37-42.
- Chand, S. P. (2024). Constructivism in Education: Exploring the Contributions of Piaget, Vygotsky, and Bruner. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 12(7), 274-278.
- Dogani, B. (2023). Active learning and effective teaching strategies. *International Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7(4), 136-142.

- ESRI Schools and Libraries Program. (2003). *Geographic Inquiry: Thinking Geographically*.
<https://www.esri.com/Industries/k-12/education/~media/Files/Pdfs/industries/k-12/pdfs/geoginquiry.pdf>
- Inuris, J., & Cheausuwantavee, C. (2022). The learning management using activity based learning with cooperative learning on mathematical problem solving ability and learning achievement in linear equations in one variable of seventh grade students from Srinakharinwirot University prasarnmit demonstration school (secondary). *Journal of MCU Nakhondhat*, 9(5), 186-197. (in thai)
- Jantra, K. (2018). *Geo-literacy learning for our planet: Lessons from geography learning in classrooms that enhance geo-literacy*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Joycharat, P. (2021). The Development of geographic abilities using learning management case studies with geographic processes of grade 12 students [Master's thesis, Silpakorn University]. Nakhon Pathom. (In Thai)
- Khammanee, T. (2008). *Teaching science: knowledge for organizing an effective learning process 7th Edition*. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Kongrat, C. (2024). Active learning: Discourse in Education for Student development. *Journal of Education*, 52(1), Article EDUCU5201002, 1–18. (In Thai)
- Laongpliu, C. (2024). Guidelines for geography learning management in the 21st century. *Journal of Education and Innovation*, 26(1), 412-422.
- Lertchanadecha, T., & Kitroongrueng, P. (2024). The Development of Instructional Model in Geography According to Active Learning Focused on Case Study Based Learning to Enhance Analytical Skills According to Marzano's Taxonomy for Elementary School Students. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(2), 55–74:-
- Lijanporn, S., & Khlaisang, J. (2014). The development of an activity-based learning model using educational mobile application to enhance discipline of upper elementary school students. *An Online Journal of Education*, 9(4), 13-26. (In Thai)
- Mekonnen, F. D. (2020). Evaluating the effectiveness of 'learning by doing' teaching strategy in a research methodology course, Hargeisa, Somaliland. *African Educational Research Journal*, 8(1), 13-19.
- Ministry of Education (Thailand). (2022). *Education in Thailand 2022 Edition*. Office of the Education Council.

- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Core learning standards and content for geography (revised edition, B.E. 2560) for social studies, religion, and culture curriculum: Guidelines for learning activities*. Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. (In Thai)
- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Guidelines for supervision to enhance active learning according to the “Reduce Learning Time, Increase Learning Time” policy*. Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. (In Thai)
- Okwudishu, A.U. (2011). Trainer guide to the use of the manual of best practices and methods of facilitating in basic literacy programme. *A lead paper presented during a workshop on developing Manual of Best Practices at Enugu, Nigeria*.
- Rathee, R., & Sharma, V. (2013). Activity-based learning methods in management education. *Shikshan Anveshika*, 3(1), 1-7.
- Rukab, S., & Namuangrak, C. (2024). The learning management using geographic process for junior high school students at Phrapariyattidhamma School general education department Chaiyaphum province. *Journal of Buddhist Education and Research*, 10(2), 291-301. (In Thai)
- Scheyvens, R., Griffin, A. L., Jocoy, C. L., Liu, Y., & Bradford, M. (2008). Experimenting with Active Learning in Geography: Dispelling the Myths that Perpetuate Resistance. *Journal of Geography in Higher Education*, 32(1), 51-69.
- Singal, N., Pedder, D., Malathy, D., Shanmugam, M., Manickavasagam, S., & Govindarasan, M. (2018). Insights from within activity-based learning (ABL) classrooms in Tamil Nadu, India: Teachers perspectives and practices. *International Journal of Educational Development*, 60, 165-171.
- Simone, B., & Fratini, F. (2017). Active learning geography for “primary education”. *Italian Journal of Educational Research*, 141–150.
- Sripahol, S. (2009). *Instructional management in social studies, religion, and culture subject group (1st ed.)*. Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)
- Stephen, C., Ellis, J., & Martlew, J. (2010). Taking active learning into the primary school: a matter of new practices? *International Journal of Early Years Education*, 18(4), 315–329.